

دیمانه له گهڵ که ژاڵ همه رهشید دهبرارهی مافهکانی ژن و بزوتنهوهی ژنان. ... ئا:ستیفان شه مزینانی

ستیفان: ئیمه چهندین ریکخراوی ئافرهتانهمان ههیه بهجیاوازی بیروراو تیگه‌یشتنی سیاسی و

ئایدۆلۆژیانهوه، به لām ههست بهوه دهکریت ئهم ریکخراوانه زیاتر
 کۆمیتیهکی حیزبین بۆ له قالدانی ژنان له چوارچیوهی تیفکرینی
 حیزبدا، بهم حالهوه دهتوانین بڵیین له کوردستان بزوتنهوهی ژنان
 ههیه که خاوهنی دیدگایهکی ژنانه و فیمنیستانه بیت؟

که ژاڵ همه رهشید: سهبارهت به پرسیاری یهکه، به لای وایه
 له کوردستان چهندین ریکخراوی ژنان ههیه که سهرقالن به
 کیشهکانی ژنانهوه. ههیه که وه له دیدگاوه بۆچیوکی جیاوازهوه، جا
 رهنگه ههندیکیان تا ئاستیک کاریگهرین ههندیکیان که متهر
 کاریگهرین ههندیکیان ههیه که له پهیوهن بهو باسهوهی که

بانگهشهی بۆ ئه کهن کاریگهر نهبن. وهک خۆتان ده لێن وه زۆریشی له سههر ووتراوه یهکیک لهو کیشه
 گیروگرفتانهی له بهردهم چالاک بوونی ریکخراوهکانی ژناندا ههیه که ریکخراوهکانی ژنان
 تیفکرینی حیزبی ووشک بووته ریکگر له بهردهم گهشهکردن و جهماوهری بوون و چالاکیهکانیاندا. که
 به پێچهوانهوه ده بوایه حیزب و هیزه سیاسیهکان کۆمهکیکیان به ریکخراوهکان بکردایه و کاریان
 بکردایه ته سههر ئاستی ههلسووران، سیاسی، ئایدۆلۆژی، جهماوهری بوونیان و چالاکیهکانی گهشه پێدايه
 بهو پێیهی که ئه حزب ئه زموون و خهباتیان له ریکخراوهکان زیاترهو ئاشناترین له مامهله کردن له گه
 کۆمه لگاوه ههروهها له گهله دهسهلاتدا. پابهند بوونی ریکخراویکی جهماوهری به حیزبیکی سیاسی
 دیاریکراوهوه شتیکی سههرو سهرمه رهنیهو نارهواش نیه، به لām ئهوه جوهره پابهند بوونه حیزبیه که
 ده بێته ریکگر له بهردهم چالاکیه ریکخراویکدا، ئه مهیان ئاسایی نیه که له راستیدا ریکخراویک دهکات به
 ئۆرگانیکی حیزبی، ئامرازیک بۆ بردنه پێشهوهی مهرامه سیاسیهکانی. سه ره نهجام جهماوهریکی جوړاو
 جوړ که ههیه که وه بیرو رایهکی جیاوازی ههیه رهنگه ههندیکی بۆچیوکی سیاسی جیاوازی هه بیت
 ناتوانیت له سنووری ریکخراویکی جهماوهری لهو بابته دا خۆی راگرێ. هه ره چهنده که سانیک و
 تیروانییک لهو جوهره ریکخراوهیه دا بیهو بیت ههنگاو بنیت له پهیوهند به خواسته جهماوهریه که نهوه
 پێشنیاریکات سه ره نهجام ئه که ویت به ره لێشاوی ململانی سیاسی و کیپرکی سیاسی له دهروونی
 ریکخراوه که دا. به شتیکی زۆر له ریکخراوهکانی ژنان له کوردستان ملیانداوه بهوهی که ئهوان ده بیت
 پشتیوانی سه رهکی سیاسهتی حیزبهکانیان بن وه پێیان وایه ئه وهش کارکردنی سه رهکیه له پهیوهند به
 خواستهکانی ژنانهوه له نمونهی ئهم بابته یهکیتی ژنانی کوردستان، یهکیتی ئافرهتان و زۆریه
 ریکخراوهکانی تری حزبهکان. له ریکخراوی سه ره به خۆی ئافرهتانه که ریکخراویکی مه یلهو جهماوهری
 بوو، که من خۆم ئه ندایکی ئهوه ریکخراوهیه بووم ئهم باسه زۆری له سههر ووتراو زۆر کاغهزی له سههر
 رهشکرایهوه، رۆژان رۆشت و باس و ململانی سیاسیهکان نه برایهوه زۆریه پێشنیاره عه مه لیهکان
 بوونه قوربانی کیبه رکی سیاسی ههر ههنگاو یکیش لهو بارهیهوه شکستی دهخوارد. ئه وه بوو دوا
 نهجام ئهوه ریکخراوهیه بهرگهی ئهوه ململانییهی نهگرت و ههلوهشایهوه.

سه‌رباری هه‌موو ئه‌مانه ناتوانین بڵێن له کوردستان بزووتنه‌وه‌ی ژنان نیه، ئه‌و رێکخراوانه‌ی که باسکران، حزبه‌کانیش که خۆیان به پشتیوانی مافه‌کانی ژنان ده‌زانن، هه‌روه‌ها که‌سایه‌تیه سیاسی، ئه‌دیبه و رۆشنبیران و هاو‌پشتیوانیانی تاک و ته‌رای مافه‌کانی ژنان، ئه‌مانه هه‌مووی بزووتنه‌وه‌ی ژنان له کوردستان، جا چه‌ند نارۆشنه یان که‌م و کوره ئه‌وه واقه‌یه‌تی بزووتنه‌وه‌ی ژنانی کوردستانه له ئێستادا.

ستیفان: گومان له‌وه نیه چه‌وساندنه‌وه و هه‌لاواردنی ژنان دیاردیه‌کی جیهانییه و تایبه‌ت نیه به کۆمه‌لگه‌و کولتوو‌ریکی دیاریکراو، به‌لام له‌کۆمه‌لگه‌ی کوردیدا ئه‌م چه‌وساندنه‌وه‌یه زۆر زه‌ق و دیاره‌و فۆرمیکی بێ‌ره‌حمانه‌ی به‌خۆوه‌ گرتوه‌، ئایا کاری ئه‌وله‌وی و هه‌ره‌ گرنگ چیه‌ بۆ تیپه‌پاندنی ئه‌م دۆخه‌ چ ئه‌وه‌ی ده‌که‌وێته‌ سه‌ر رێکخراوه‌کانی ژنان چ ئه‌وه‌ی ده‌که‌وێته‌ سه‌ر ئه‌ستۆی ده‌سه‌لات؟

که‌ژال حه‌مه‌ ره‌شید: سه‌باره‌ت به‌وه‌ی که رێکخراوه‌کانی ژنان چی بکه‌ن، بێش هه‌رشته‌ی ده‌بێت هه‌ول بدرێت ئه‌و کێشه‌ ده‌روونیانه‌ی له‌سه‌ره‌وه‌ باسکران له‌ کۆل خۆبکریته‌وه‌ تا ده‌ست ئاوه‌لا بن بۆ هه‌نگاو نان و برده‌ن بێشه‌وه‌ی هه‌رپێشنیاریکی عه‌مه‌لی و جه‌ماوه‌ری له‌ په‌یوه‌ند به‌ به‌دییه‌نانی مافه‌کانی ژناندا. به‌بێ ئه‌م کاره‌ گه‌ر بڵێین رێکخراوه‌کان ده‌بێت فلان و فیسار کار بکه‌ن قسه‌یه‌کی به‌تاله. پاشان ده‌توانین بڵێن له‌نیۆ کۆمه‌لگادا له‌ نیۆ کۆرو کۆمه‌له‌کانی ژناندا کاریکی گرنگی رێکخراوه‌کان ووشیار کردنه‌وه‌یانه‌ به‌ مافه‌ مه‌ده‌نیه‌کانیان و ئاشنا بوونیان به‌ گرنگی رێکخراو بوون و ئاماده‌کردنیان بۆ ده‌نگ هه‌لبڕین و ناره‌زایه‌تی ده‌ربڕین له‌ به‌رامبه‌ر بۆ مافیه‌کانیاندا. روو به‌روو به‌ ده‌سه‌لاتیش کارکردن بۆ ناچار کردنی ده‌سه‌لات به‌ وه‌لانی هه‌رچی یاسای کۆنه‌په‌رستانه‌و دژ به‌ مافه‌کانی ژنانه‌. هه‌روه‌ها ده‌سه‌لات ناچار بکریته‌ که کاردانه‌وه‌ی چالاکی هه‌بێت له‌ ئاست رووداوه‌کانی تیرۆر و خۆکوشتن و کێشه‌ خیزانیه‌کان. فه‌راهم کردنی داموده‌زگای پێویست بۆ پاراستنی گیانی ژنان و لێکۆلینه‌وه‌ی کێشه‌ خیزانیه‌کان و چه‌ندین کاری تری له‌م بابه‌تانه‌ که‌ خزمه‌ت به‌ برده‌نه‌سه‌ری ئاستی فه‌ره‌ه‌نگی کۆمه‌لگا بکات و کێشه‌کانی ژنان تاووتوێ کات. هه‌موو ئه‌م کارانه‌ش گه‌ر به‌ هیزی رێکخراو و فشاری جه‌ماوه‌ری نه‌بێت نا سه‌پینرێ به‌سه‌ر ده‌سه‌لاتدا و نایه‌نه‌دی و ده‌سه‌لات خۆی هیچ ناکات.

ستیفان: ژنانی کوردستان له‌ژێر توندترین چه‌وساندنه‌وه‌ی کولتوو‌رییان به‌ ئه‌ندازه‌یه‌ک ژماره‌گه‌لیکی زۆریان په‌نا ده‌به‌نه‌ به‌ر خۆکوشتن و خۆسووتاندن، ته‌نانه‌ت خۆ سووتاندن بۆته‌ دیاردیه‌کی کۆمه‌لایه‌تی، ئه‌گه‌ر ئاگر په‌یامیکی پێیه‌ ئه‌و په‌یامه‌ چیه‌؟ ئایا گوزارشت له‌دپرده‌یی کولتوو‌ر ده‌کات یان لاوازیی و پاسیف بوونی که‌سیته‌ی ژنی کورد؟

که‌ژال حه‌مه‌ ره‌شید: به‌لێ، به‌رای من وه‌ک خۆشه‌ ئه‌لیت چه‌وسانه‌وه‌ی کولتوو‌ری له‌لایه‌ن خیزان و کۆمه‌لگاوه‌ له‌لایه‌ک، نه‌بوونی تروسکایه‌ک و رێگاچاره‌ک بۆ ده‌رباز بوون له‌ وه‌قیرانه‌ ده‌روونیانه‌ی رووبه‌رووی ژنان ده‌به‌نه‌وه‌ له‌لایه‌کی تر، ئه‌نجامی خۆکوشتن و خۆسووتاندنی لێ ده‌بێته‌وه‌. به‌رای من خۆکوشتن زیاتر له‌ نیۆ کۆمه‌لی ئه‌و ژنانه‌دا روو ده‌دات که‌ تا راده‌یه‌ک له‌ ئاستیکی رۆشنبیری دان. له‌ ناوه‌نده‌ دوکه‌وتوه‌کاندا لادیکان بۆنموونه‌ ئاستی ووشیاری ژنان زۆر نزمه‌ بۆیه‌ ژنان ملیان داوه‌ به‌و جو‌ره‌ له‌ بێ مافی و ژیان به‌سه‌ربردن، وه‌ به‌ سرووشتیکی ژیا‌نی خۆیانی ده‌زانن. به‌لام له‌و ناوه‌نده‌دا که‌ ئاستیک له‌ رۆشنبیری و ووشیاری تیا هه‌یه‌، ناره‌زایه‌تیش هه‌یه‌، لێره‌دا له‌ نه‌بوونی ئامرازیکێ کارا بۆ ناره‌زایه‌تی ده‌ربڕین له‌ به‌رامبه‌ر چه‌وسانه‌وه‌ی بێ مافی دا ژنان تووشی قه‌یرانی ده‌رونی ده‌بن و نایانه‌وێ قایل بن به‌و هه‌ل و مه‌رجه‌ له‌ ژیان که‌ به‌سه‌ریاندا سه‌پاوه‌ بۆیه‌ په‌نا ده‌به‌نه‌ به‌ر خۆکوشتن.

15:41 30-12-2006 به‌کاتی ناوه‌ندی ئه‌وروپا

بێگومان وایه ئه‌و هه‌ل و مه‌رحه‌ گوزارشت له‌ درنده‌یی کلتور ده‌کات. سه‌یرکه‌ن ژن قوتابه‌یه‌، مامۆستایه‌، ئه‌ندازیاره‌، دکتۆره‌... به‌لام هه‌لس و که‌وتی، جل و به‌رگی، په‌یوه‌ندیه‌ کۆمه‌لایه‌تیه‌کانی وه‌ هه‌موو شتیکی تر له‌ په‌یوه‌ند به‌وه‌وه‌ سنورداره‌. له‌ به‌رامبه‌ر کوشتن و ئه‌تک کردنی‌شیدا نه‌ کۆمه‌لگا و نه‌ ده‌سه‌لات هه‌لوێستیکی ئه‌وتۆ ناگرن و باکیان نیه‌. ئیتر چۆن که‌سیتی ژن پاسف و لاواز نابێت؟ پاسف بوون و لاواز بوون سڕوشتی هیچ که‌سیک نیه‌ به‌لکو ئه‌وه‌ هه‌موو کارکردی ئه‌و بێ مافی و چه‌وساندنه‌وه‌یه‌یه‌ ژنانه‌ی سه‌رکوت و لاواز کردوه‌.

ستیفان: به‌ده‌ر له‌وه‌ی کولتوری کورده‌واریی ڕووبه‌ریکی به‌رفراوانی تیا به‌ بۆ بی بایه‌خکردن و چه‌وساندنه‌وه‌ی ژن به‌لام یاساکان به‌تایبه‌تی یاسای باری که‌سیتی ئه‌م چه‌وساندنه‌وه‌یه‌ له‌ فۆرمیکی یاساییدا ڕه‌وایی پێده‌ده‌ن، ئایا گۆڕینی یاساکان چه‌ند کاریگه‌ره‌ له‌ راستای دابینکردنی مافه‌کانی ژن؟ ئاخۆ گۆڕینی یاسا به‌بی پێشکه‌وتنی کۆمه‌لایه‌تی له‌گه‌ڵیدا ده‌بێت فاکتۆریک بۆ پاراستنی ژن له‌هه‌ره‌شه‌ی چه‌وساندنه‌وه‌ و دواتریش به‌کسانکردنی له‌گه‌ڵ پیاو؟

که‌ژال حه‌مه‌ ره‌شید: به‌رای من گۆڕینی یاساکانی باری که‌سیتی کاریکی گرنگ و جه‌وه‌ریه‌ له‌ پێناو به‌ره‌و پێش بردنی کۆمه‌لگا و به‌دییه‌نانی مافه‌کانی ژنان و هه‌نگاونان بۆ به‌دییه‌نانی هه‌لومه‌رجیکی کۆمه‌لایه‌تی که‌ ژن و پیاو تیایدا یه‌کسان بن. ره‌نگه‌ هه‌ندیک بلین جا با یاساش بگۆڕیت فه‌ره‌هه‌نگی کۆمه‌لگا هه‌ر له‌ دوايه‌و هه‌ر به‌چاوی که‌م سه‌یری ژن ده‌کری. له‌ راستیدا یاسا له‌ هه‌ر کۆمه‌لگایه‌کدا گه‌وره‌ترین کارکردی هه‌یه‌ له‌سه‌ر گۆڕینی فه‌ره‌هه‌نگی کۆمه‌لگا و به‌دنه‌سه‌ری. له‌ کوردستان کاری زۆر کراوه‌ له‌ دژی تیرۆری ژنان و زۆر وتراوه‌ له‌و باره‌یه‌وه‌ ته‌نانه‌ت ده‌سه‌لاتیش فشاریکی له‌سه‌ره‌ له‌م باره‌یه‌وه‌، به‌لام ژن هه‌ر تیرۆر ده‌کریت چونکه‌ دژ وه‌ستانه‌وه‌ به‌ تیرۆری ژن هه‌شتا نه‌به‌وه‌ به‌ یاسا. یاسایه‌ک نیه‌ به‌ر به‌ تیرۆر بگرت، تیرۆرستان و ژن کوژان روبه‌روی یاسا و سزای شیاوی خۆیان نابنه‌وه‌. له‌ زۆر حاڵه‌ت دا که‌یسی تیرۆری ژن هه‌ر نه‌دراوه‌ به‌ دادگا به‌ ده‌لیلی پاراستنی نامووس و ناوێرانی خێزانی، له‌ زۆر حاڵه‌تیشدا هه‌ر به‌و ده‌لیلانه‌ تاوانبار به‌راهه‌تی وه‌رگرتوه‌. به‌کورتی مه‌به‌ست ئه‌وه‌یه‌ یاسا کاریگه‌ره‌ترین رۆلی ده‌بێت له‌ چوونه‌ پێشی کۆمه‌لگا و به‌رگرتن به‌ کۆنه‌په‌رستی و فه‌راهه‌م کردنی هه‌ل و مه‌رجیکی یه‌کسان بۆ هه‌مووان.

ستیفان: ئه‌گه‌ر به‌زمانیکی ساده‌و که‌میك ته‌قلیدی ئه‌و په‌رسیاره‌ بکه‌ین داخۆ چاره‌نووسی ژنی کورد به‌کوی ده‌گات؟ ئایا ئاسۆی بزوتنه‌وه‌یه‌ک ده‌رکه‌وتوه‌ تا ژنی کورد له‌م میحنه‌ته‌ ڕزگار بکات یان ده‌بێت چاوه‌ڕێی گۆبالیزه‌یشن و کاریگه‌ریی ده‌ره‌کی بزوتنه‌وه‌ی ژنانه‌ی دنیا بکات تا بتوانی که‌میك له‌و خه‌باته‌ سوودمه‌ند بێت؟

که‌ژال حه‌مه‌ ره‌شید: به‌رای من بزوتنه‌وه‌ی ژنان له‌ کوردستان به‌ له‌ ئارادا بوونی چه‌ندین حیزب، رێکخراو، که‌سایه‌تی سیاسی، ئه‌دیبان و رۆشنبیران که‌ بانگه‌شه‌ی مافه‌کانی ژنان و یاسای یه‌کسان ده‌که‌ن، بوونی هه‌یه‌، به‌م پێیه‌ش من ئه‌لیم ئاسۆیه‌ک له‌ بزوتنه‌وه‌ی ژنان ده‌رکه‌وتوه‌ به‌لام هه‌رچه‌نده‌ وه‌ک ووتمان گیروگرفت و که‌که‌م و کوری هه‌یه‌، لاوازه‌. ئه‌مرۆ له‌ زۆر جیگا و کۆرۆ کۆبونه‌وه‌دا باس له‌ یه‌کسانی ژن و پیاو ده‌کری. حیزب و هه‌یزو که‌سایه‌تی سیاسیه‌کان له‌و باره‌یه‌وه‌ قسه‌ ده‌که‌ن، ته‌نانه‌ت له‌ ده‌ورانی پێکه‌ینانی حکومه‌تی تازه‌ی عێراقدا له‌ سه‌ر مه‌سه‌له‌ی ده‌ستور یه‌کیک له‌ کێشه‌ سه‌ره‌کیه‌کان مه‌سه‌له‌ی ژنان بوو وه‌ تا ئێستاش ئه‌و باس و مه‌سه‌له‌یه‌ هه‌ر کێشه‌یه‌کی ده‌وله‌ت و ئه‌حزاب و هه‌یزه‌ سیاسیه‌کانه‌. ئه‌م باسانه‌ له‌ سه‌رده‌مانی رژیمی به‌عس دا ئاسه‌واریان نه‌به‌وه‌. ئێمه‌

15:41 30-12-2006 به کاتی ناوهندی ئه وروپا

دهبیت بهم بزووتنهوهیه گهشه پێدهین له ههولدا بین گێرو گرتتهکانی چارهسهر کهین، بهرهو پێشی بهرین. ناکرێ له بهر ئهوهی چهوسانهوهی کلتوری زۆر توندهو ئاستی فهرههنگی کۆمهله له پهیهوه به مهسهلهی یهکسانی ژن و پیاوهوه نزمه یان له بهر ئهوهی گێروگرتتی ریکخراوهیی و سیاسیمان ههیه ئیتر بێ هیوا چاوهریی بین سوود له بزووتنهوهی جیهانی ژنان وهگرین. بهلکو دهبیت پشتیوانی جیهانی بزووتنهوهی ژنانی دنیا بوو خۆمان راکیشین وه ئهمهش کاریکی گرنگه. خهباتی ژنان له ئاستی مههللیدا و له ئاستی جیهانیدا دوو کاری تهواو کهری یهکن، بهلام له کاتییدا که بزووتنهوهی ژنان له رۆژئاوا زۆریک له مافهکانی بهدهست هێنانه ناتوانیت کاریگهری پراوپری ههبیت لهسهر ژنانی عێراق، ئهفغانستان، پاکستان... ههروهها خهبات له ههر وولاتییدا له نیو ههر کلتوریکی جیاوازا تایبهتمهندییهک وهردهگریت بۆیه پێویستی به راوهستانی ژنانی ئه و ناوچانه خۆیان ههیه بهشیوهیهکی راستهوخو.